

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kolleci

“Mülki və Əmək hüququ”

fənninin

PROQRAMI

040410 – “Bələdiyyə təsərrüfatının təşkili”

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Bakı
İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin Metodiki
şurasının 15 sentyabr 2017-ci il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

(Protokol № 1)

Bakı 2017

Tərtib etdi:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin müəllimi

Əhmədov Fuad Əkbər

Redaktor:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin müəllimi

Əbdürrəhimova Vüsalə Güloğlan

Rəy verənlər:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin f/b-nin sədri

1. Əfəndiyeva Şölə Saleh

Azərbaycan Dillər Universitetinin
baş müəllimi

2. Tağıyeva Sevda

İZAHAT VƏRƏQİ

“Mülki və əmək hüququ” fənninin öyrənilməsi müasir şəraitdə çox aktualdır. Hər bir vətəndaş gün ərzində çoxsaylı mülkü hüquq münasibətlərinin iştirakçısı olur. Həmçinin vətəndaşın işə qəbulu, başqa işə keçirilməsi, işdən çıxarılması, iş vaxtı, istirahət vaxtı, əmək haqqı və s. bu kimi məsələlər “Mülki və Əmək hüququ” normaları ilə tənzimlənir. Bu normaları bilmək hər bir vətəndaş üçün zəruridir. Dövlətimiz bazar iqtisadiyyatı yolu ilə inkişaf etdikcə həm mülki hüquq münasibətlərinin, həm də əmək hüquq münasibətlərinin subyektləri öz hüquqlarını bilməli və pozulmuş hüquqlarını müdafiə etməyi bacarmalıdır.

Ona görə də mülki və əmək hüquq münasibətlərini tənzimləyən qanunların və digər normativ hüquqi aktların öyrənilməsi orta ixtisas tədrisi müəsisələrində hazırlanan kadrlar üçün vacibdir.

Fənnin öyrənilməsində mövcud dərsliklərdən, qanunvericilik aktlarından, normativ sənədlərdən istifadə edilmişdir. Proqramın sonunda ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. Proqramın orta ixtisas tədris müəsisələrində nəzərdə tutulan fəndən dərs aparmaq üçün tələbata cavab verir.

Fənnin tədrisinə ayrılan saatların miqdarı 60 saat (30 saat müəhazirə, 30 saat seminar).

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN PAYLANMASI

№	Mövzuların adları	Mühazirə	Seminar
1.	Mülki hüququn anlayışı, predmeti və mənbələri. Mülki hüquq münasibətlərinin anlayışı.	2	2
2.	Fiziki şəxsin anlayışı. Fiziki şəxsin hüquq və fəaliyyət qabiliyyəti.	2	2
3.	Hüquqi şəxsin anlayışı, əlamətləri, nizamnaməsi	2	2
4.	Mülkiyyət və mülkiyyət hüququ anlayışı. Mülki hüququn obyektlərinin anlayışı və növləri.	2	2
5.	Mülki hüquqda əqdlər və müqavilələr. Müqavilənin əsas növləri.	2	2
6.	Öhdəlik hüququnun anlayışı	2	2
7.	Mülki hüquq üzrə məsuliyyət. Mülki hüquqda müddətlər.	2	2
8.	Vətəndaşın mülkiyyət hüququ	2	2
9.	Vərəsəliyin anlayışı və əhəmiyyəti. Qanun və vəsiyyət üzrə vərəsəlik.	2	2
10.	Hüquqi şəxslərin mülkiyyət hüququ. Dövlət və bələdiyyə mülkiyyət hüquqları.	2	2
11.	Yaradıcılıq fəaliyyəti ilə bağlı münasibətlərin mülki hüquqi tənzimi.	2	2
12.	Mülki hüquqda şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının anlayışı.	2	2
13.	Əmək hüququnun anlayışı, predmeti sistemi və mənbələri. Əmək hüququnun subyektləri.	2	2
14.	Kollektiv müqavilə ilə sazişlər. Əmək müqaviləsinin anlayışı, növləri. Əmək müqaviləsinin xitam edilməsi.	2	2
15.	İş və istirahət vaxtı. Əmək haqqı. Əmək mübahisələri.	2	2
Cəmi: 60 saat			

MÖVZULAR VƏ ONLARIN İZAHİ

Mövzu 1. Mülki hüququn anlayışı. Mülki hüququn predmeti və mənbələri. Mülki hüquq münasibələrinin anlayışı – 4 saat

AR-nın hüquq sistemi. Hüquq sahələri sistemində mülki hüququn yeri. Mülki hüququn anlayışı. Mülki hüququn tənzimlədiyi münasibətlər. Mülki hüququn əsas prinsipləri. Mülki hüquqi tənzimləmənin predmeti. Mülki hüquqla tənzim olunan əmlak və şəxsi qeyri-əmlak münasibətləri. Mülki qanunvericiliyin anlayışı. Mülki hüququn və mülki qanunvericiliyin qarşılıqlı əlaqəsi. AR Konstitusiyası mülki qanunvericiliyin mənbəyi kimi. AR Mülki Məcəlləsi mülki hüququn əsas mənbəyi kimi. Mülki hüquqda digər qanunvericilik aktları. Mülki hüquq münasibələrinin anlayışı, məzmunu və səciyyəvi xüsusiyyətləri. Mülki hüquq münasibələrinin növləri. Bu münasibələrin subyekt, obyekt, məzmunu.

Mövzu 2. Fiziki şəxsin anlayışı. Fiziki şəxsin hüquq və fəaliyyət qabiliyyəti – 4 saat

Fiziki şəxs terminin anlayışı, məqsədi. Fiziki şəxs mülki hüququn subyekt kimi. Fiziki şəxsin mülki hüquq qabiliyyəti anlayışı. Fiziki şəxsin mülki hüquq qabiliyyətinin müddəti. Fiziki şəxs hüquq qabiliyyətindən məhrum edilə bilməz. Mülki hüquq üzrə fiziki şəxslərin fəaliyyət qabiliyyəti anlayışı, onun məzmunu, yaranması və xitamı. Fəaliyyət qabiliyyətinin növləri. Fiziki şəxslərin fəaliyyət qabiliyyətsiz elan edilməsi səbəbi və məqsədi.

Mövzu 3. Hüquqi şəxsin anlayışı əlamətləri nizamnaməsi – 4 saat

Hüquqi şəxsin anlayışı. Hüquqi şəxs mülki hüququn subyekt kimi. Hüquqi şəxsin əlamətləri nizamnaməsi.

Mövzu 4. Mülkiyyət və mülkiyyət hüququ. Mülki hüququn obyektlərinin anlayışı və növləri – 4 saat

Mülkiyyət anlayışı və məzmunu. Mülkiyyət hüququ anlayışı və məzmunu. Mülkiyyətin hüquqi formaları. Mülki hüququn çoxsaylı obyektlərinin anlayışı və növləri. Əşyalar, qiymətli kağızlar, göstərilən xidmətlər, yaradıcılıq fəaliyyətinin nəticələri, şəxsi qeyri-əmlak nemətləri mülki hüququn obyekt kimi.

Mövzu 5. Mülki hüquqda əqdlər və müqavilələr. Müqavilələrin əsas növləri – 4 saat

Əqdlərin anlayışı, məzmunu, növləri. Əqd və müqavilənin fərqi.

Mövzu 6. Öhdəlik hüququnun anlayışı – 4 saat

Öhdəliklərin anlayışı, onlar haqqında ümumi qaydalar, növləri, əmələgəlmə əsasları.
Öhdəlik hüququnun məzmunu.

Mövzu 7. Mülki hüquq üzrə məsuliyyət. Mülki hüquqda müddətlər – 4 saat

Müqavilənin əsas növlərinin anlayışı, subyektləri, məzmunu
Mülki hüquq üzrə məsuliyyət hüquqi məsuliyyətin növlərindən biri kimi. Mülki hüquqi məsuliyyətin anlayışı, növləri.

Mövzu 8. Vətəndaşın mülkiyyət hüququ – 4 saat

Vətəndaşın mülkiyyət hüququnun anlayışı. Vətəndaşın mülkiyyət hüququnun obyektlərinə kəmiyyət məhdudiyətlərinin aradan qaldırılma səbəbləri. Öhdəliyə görə məsuliyyətdən vətəndaşın mülkiyyət hüququnun qanunvericiliklə tənzimlənməsi.

Mövzu 9. Vərəsəliyin anlayışı və əhəmiyyəti. Qanun və vəsiyyət üzrə vərəsəlik – 4 saat

Vərəsəliyin anlayışı, vərəsə olma hüququ, vərəsəliyin subyektləri və onların növləri. Qanun üzrə vərəsəliyin anlayışı, subyektləri, qanun üzrə vərəsəlikdə növbəlilik.

Mövzu 10. Hüquqi şəxslərin mülkiyyət hüququ. Dövlət və bələdiyyə mülkiyyət hüquqları – 4 saat

Hüquqi şəxslərin mülkiyyət hüququnun anlayışı yaradılması üsulları. Hüquqi şəxslərin mülkiyyət hüququnun növləri.

Dövlət və bələdiyyə mülkiyyət hüquqlarının anlayışı və əhəmiyyəti. Müstəsna dövlət mülkiyyəti obyektləri.

Mövzu 11. Yaradıcılıq fəaliyyəti ilə bağlı münasibətlərin mülki hüquqi tənzimi – 4 saat

Yaradıcılıq fəaliyyəti anlayışı. Əqli mülkiyyət fəaliyyətinin anlayışı. Müəlliflik hüququ anlayışı. Onların müdafiəsi qaydaları.

Mövzu 12. Mülki hüquqda şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının anlayışı – 4 saat

Şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının anlayışı növləri təsnifatı. Şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarının müdafiəsi üsulları.

Mövzu 13. Əmək hüququnun anlayışı predmeti sistemi və mənbələri.Əmək hüququnun subyektləri – 4 saat.

Əmək hüququnun predmeti anlayışı sistemi münasibətləri. Əmək münasibətləri ilə bağlı olan digər ictimai münasibətlər. Əmək münasibətlərinin əməklə bağlı digər münasibətlərdən fərqləndirən xüsusiyyətləri. Əmək hüququnun sistemi. Əmək hüququnun sistemi. Əmək hüququnun ümumi və xüsusi hissələri. Əmək qanunvericiliyinin sistemləri. Əmək hüququnun mənbələrinin anlayışı.Əmək hüququnun mənbələrinin təsnifatı meyarları növləri. Əmək hüququnun mənbələrinin növləri və onların ümumi xarakteristikası. AR Konstitusiyası əmək hüququnun əsas mənbəyi kimi. Əmək hüququnun subyektləri anlayışı. Əmək hüququ fəaliyyəti və delikt qabiliyyəti. Əmək hüququ subyektlərinin növləri.

Mövzu 14. Kollektiv müqavilə və kollektiv sazişlər.Əmək müqaviləsinin anlayışı və növləri. Əmək müqaviləsinin xitam edilməsi – 4 saat

Kollektiv müqavilənin anlayışı, tərəfləri və əhəmiyyəti. Kollektiv danışıqlar aparmaq hüququ və qaydası. Kollektiv müqavilənin hazırlanması və bağlanması qaydaları. Əmək müqaviləsinin anlayışı. Əmək müqaviləsinin kollektiv müqavilədən fərqi. Əmək müqaviləsinin tərəfləri. Əmək müqaviləsinin məzmunu, forması. Əmək müqaviləsinin müddəti. Əmək müqaviləsinin ləğv edilməsinin əsasları və qaydası. Tərəflərin iradəsindən asılı olmayan hallarda əmək müqaviləsinə xitam verilməsi.

Mövzu 15. İş və istirahət vaxtı.Əmək haqqı. Əmək münasibətləri – 4 saat

İş vaxtının anlayışı və növləri. Tam, qısaldılmış, natamam iş vaxtı və onun müddətləri. Qısaldılmış iş vaxtının natamam iş vaxtından fərqi. İstirahət vaxtının anlayışı və növləri. İş vaxtı ərzində verilən fasilələr, istirahət günləri. İşçilərin məzuniyyət hüququ.

İqtisadi və hüquqi kateqoriya kimi əmək haqqının anlayışı. Əmək haqqının hüquqi cəhətdən tənzimlənməsinin metodları. Əmək haqqının minimum məbləği. Əmək haqqının verilməsi müddətləri. Əmək mübahisələrinin anlayışı və növləri. Fərdi və kollektiv əmək mübahisələri. Onların anlayışı, səbəbləri, tərəfləri və predmeti. Əmək mübahisələrinin həlli üsulları.

ƏDƏBİYYAT

1. AR Konstitusiyası. B.2009
2. Mülki hüquq Dərslik. S.Allahverdiyev. B.2011
3. AR Mülki Məcəlləsi.B.2009
4. AR Mülki prosesual məcəlləsi.B.2009
5. AR Əmək məcəlləsi.B.2007
6. AR Əmək məcəlləsinin kommentariyası. B.2007
7. Əmək hüququ Dərslik.A.Qasimov.B.2007

**Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
fənn müəllimi Əhmədov Fuad Əkbər oğlunun
orta ixtisas müəssisələrində təhsil alan
tələbələr üçün “Mülki və əmək hüququ”
fənnindən hazırladığı proqrama**

Rəy

F.Ə.Əhmədovun “Mülki və Əmək hüququ” fənni üzrə təqdim etdiyi proqramda göstərilir ki, müasir dövrdə cəmiyyətimizin demokratik prinsiplər əsasında idarə olunması, dövlət quruculuğunun daha da təkmilləşdirilməsi, insan hüquqlarının konstitusiyaya qanunlarına uyğun olaraq təmin olunması vətəndaş üçün zəruridir. Bunları nəzərə alaraq, vətəndaşların əmək müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq işə qəbul edilməsi, istirahət vaxtının və məzuniyyətlərin təmin olunması, işdən azad etmənin şərtlərini, əmək haqqının ödənilməsi və s. təsbit edilir.

Bununla yanaşı proqramda Azərbaycan Respublikası Mülki qanunvericiliyin normativ aktları, mülki hüquq münasibətlərinin subyekt və obyektləri, hüquqi və fiziki şəxslərin hüquq münasibətləri və qabiliyyətləri vurğulanır. Vətəndaşların öhdəlik hüquqlarının anlayışı və öhdəliyin xitam verilməsinin qayda və şərtləri, vərəsəlik və vəsiyyətnamənin tərtib edilmə üsul və qaydaları, mirasın açılması və mirasdan imtina edilməsi geniş izah edilir.

Azərbaycan Respublikasının “Mülki və Əmək hüququ” kursu üzrə fənn proqramı tələb olunan səviyyədə tərtib edilmiş və mövzular sistemli şəkildə qruplaşdırılmışdır. Proqramda nəzərdə tutulmuş mövzulara dair Azərbaycan Respublikasının “Mülki və əmək” qanunvericiliyinə uyğun olaraq hüquq normaları çərçivəsində təhlil olunmuşdur. Proqram bu tip tədris metodiki sənədlərə dair bütün normativ tələblərə cavab verdiyindən Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin müəllimi Əhmədov Fuad Əkbər oğlunun “Mülki hüquq və əmək hüququ” fənni üzrə yazdığı proqramın çapa məsləhət görülməsi məqsədə müvafiqdir.

**Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
ixtisas fənn müəllimi F.Əhmədov Əkbər
oğlunun orta ixtisas müəssisələrində təhsil
alan tələbələr üçün “Mülki və Əmək hüququ”
fənnindən hazırladığı proqrama**

Rəy

“Mülki və Əmək hüququ” fənni üzrə təqdim edilmiş proqramda cəmiyyətin demokratik prinsiplər əsasında idarə olunması, dövlət quruculuğunun təkmilləşdirilməsi Konstitusiyada təsbit edilən insan hüquqlarının təmin olunmasının hər bir vətəndaş üçün zəruriliyi göstərilir. Həmçinin vətəndaşların işə qəbul edilməsi, işdən azad edilmənin şərtləri, istirahət vaxtının və məzuniyyətlərin təmin olunması, əmək haqqının ödənilməsi və s. əmək qanunvericiliyi əsasında tərtib edilmiş əmək müqaviləsi ilə nizamlanması da proqramda öz əksini tapmışdır. Bununla yanaşı proqramda öhdəlik hüququnun anlayışı, öhdəliyin xitam edilməsinin qayda və şərtləri, vərəsəlik və onun növləri izah edilir.

“Mülki və Əmək hüququ” kursu üzrə fənn proqramı tələb olunan səviyyədə tərtib edilmişdir və proqramın çapa məsləhət görülməsi məqsədəuyğundur.

Azərbaycan Dəniz-Balıq Sənaye Kollecinin
Müəllimi

Hacıyev İsmixan İmamverdi

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin ixtisas fənn müəllimi Əhmədov Fuad Əkbər oğlunun orta ixtisas müəssisələrində təhsil alan tələbələr üçün “Mülki və Əmək hüququ” fənnindən hazırladığı proqrama

Rəy

“Mülki və Əmək hüququ” fənni üzrə yazılmış proqramda həm Mülki hüquq, həm də Əmək hüququ ilə bağlı münasibətlər hüquq normaları əsasında izah edilmişdir.

Mülki hüquq sahəsi üzrə bu hüquq sahəsinin predmeti, anlayışı, mülki hüququn subyektləri, onların hüquqi statusu, obyektləri, obyektlərinin növləri izah edilmişdir. Həmçinin proqramda mülki hüququn tənzimlədiyi münasibətlər, fiziki və hüquqi şəxslər, mülkiyyət münasibətləri, öhdəlik hüququ, mülki hüquq üzrə məsuliyyət, vərəsəlik, yaradıcılıq fəaliyyəti ilə bağlı olan münasibətlər, obyekt, qeyri maddi nemətlər olan münasibətlər barədə mövzular verilərək izah edilmişdir.

Əmək hüququ sahəsi üzrə bu hüquq sahəsinin tənzimlədiyi əsas mövzular proqramda göstərilmiş və izah edilmişdir. Əmək hüququnun tənzimləmə predmeti, əmək hüququnun subyektləri, əmək müqaviləsi, ona xitam verilməsi halları, kollektiv müqavilə və sazişlər, iş və istirahət vaxtları, əmək haqqı, əmək mübahisələri barədə olan mövzular proqramda öz əksini tapmışdır.

“Mülki və Əmək hüququ” proqramının tələb olunan səviyyədə tərtib edildiyini nəzərə alaraq çapa məsləhət görülməsi məqsədəuyğundur.

**İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
müəllimi**

Əbdürrəhimova Vüsələ

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin ixtisas fənn müəllimi Əhmədov Fuad Əkbər oğlunun orta ixtisas müəssisələrində təhsil alan tələbələr üçün “Mülki və Əmək hüququ” fənnindən hazırladığı proqrama

Rəy

Əhmədov Fuad Əkbər oğlunun “Mülki və Əmək hüququ” fənni üzrə tərtib etdiyi proqramda hər iki hüquq sahəsi üzrə əsas, vətəndaş üçün zəruri olan münasibətlər öz əksini tapmışdır.

Proqramda mülki hüququn anlayışı, predmeti, bu hüquq sahəsinin tənzimlədiyi münasibətlərin növləri, onların subyekt və obyektləri barədə geniş izahat verilmişdir. Həmçinin proqramda mülkiyyət və mülkiyyətin növləri, vərəsəlik münasibətləri, əqdlər və müqavilələr, yaradıcılıq fəaliyyəti ilə bağlı münasibətlər, qeyri maddi nemətlər, onlarla bağlı yaranan mülki hüquq münasibətlər izah edilmişdir.

Proqramda əmək hüququnun anlayışı, predmeti, əmək müqaviləsi, onun xitam olunması halları, əmək hüququnun subyektləri, iş və istirahət vaxtları, əmək haqqı, kollektiv müqavilə və sazişlər, əmək mübahisələri, onların həlli qaydaları göstərilmiş və izah edilmişdir.

“Mülki və Əmək hüququ” fənni proqramı tələb olunan səviyyədə tərtib edilmiş, mövzular hüquq normaları çərçivəsində təhlil olunmuşdur. Proqram bu tip tədris metodiki sənədlərə dair normativ tələblərə cavab verdiyi üçün çapa məsləhət görülməsi məqsədəuyğundur.

**Azərbaycan Dillər Universitetinin
baş müəllimi:**

Sevda Tağıyeva